

אורלי ולשעלי

הגיליון התורני – פרשת בראשית בסימנא טבא

בית מדרש "רב פעלים" ע"ש מרן רבנו יוסף חיים זי"ע

בראשות כב' מו"ר הרב אורי סבן שליט"א

עורך: אלון ארביב ס"ט ©

הערות ניתן לשגר לת"ד 613 נתניה 050-6229335 או בדוא"ל: alon@shtaygen.co.il

גיליון מספר 202
שנת התשע"א שנה 1
כניסת שבת : 17:00
יציאת השבת : 18:00
לדעת ר"ת : 18:36

עטרת פז

לאחר הימים הגדולים והנוראים שעברנו מתחילת השנה בחגי תשרי, ר"ה, כיפור, סוכות, שבסיומם חגגנו לפני יומיים את שמחת תורה. לאחר שאנו משילים מאיתנו את הימים הללו, עם כי בצער. מסתכלים אנו בחודש שזכינו להרבות בו ברוחניות, וכעת נכנסים לדרך חדשה! עלינו לפרוע את כל ההבטחות שהבטחנו בימים אילו, ופתאום חשים בקושי בקיום המצוות, וזה דבר טבעי, לאחר הרבה רוחניות פתאום לרדת לגשמיות, לימי השגרה, ימי החורף הממשמשים ובאים לקראתנו לשלום, צריכים אנו לזכור וללמד דבר אחד מפרשתנו, קין בנו של האדם הראשון לאחר חטאו הנורא, מבאר לו ה' יתברך, שיש דרך אמת, "הלא אם תיטיב שאת", אך חלילה אם לא, "ואם לא תיטיב לפתח חטאת רובץ" (בראשית ד-ז)

כאשר אדם שרוי בביתו הריהו לפי דרכו ולפי סדרו מימים ימימה, ואילו כאשר הוא יוצא מפתח ביתו, ללכת בדרכים, אזי מתגבר עליו יצרו מאד, משום שכאן נתקל הוא במניעות ובמכשולים שונים המפריעים לו בעבודת השם. וזהו שאמר הכתוב: "לפתח" – ליד הפתח – שם "חטאת רובץ" ואורב לך בצאתך...

אין ליצה"ר שליטה וכוח על האדם להטותו מדרך הטוב רק במקום שיש פצע פתוח לפניו – כך אומר הגר"א ז"ל: היצה"ר אינו בא אל האדם ומבקש ממנו לעשות דבר שהאדם מקיים אותו ברמ"ח איבריו אלא היצר מחפש פתח כניסה, תופס את הספק, רגע של חולשה ואז האדם מתפתה לעבור עבירה.

לכן, נשתדל בס"ד איש איש, לסגור "הפתח"! ובפרט בתום הימים רוחניים ויפים שעברנו, ונשאב מימים אילו לשאר ימי השנה, ברכה וישועה.

כתבים פז

אר מהפשה

ראשון או אחד?

מדוע נאמר "יום אחד" לגבי היום הראשון של הבריאה, היה צריך לכתוב "יום ראשון", כשם שנאמר "יום שני" וכו'? [ואף באומרנו בתפילה יום יום, "היום אחד בשבת, היום שני בשבת, מדוע לא נאמר "היום ראשון בשבת", וצ"ע]

הגאון בעל "משך חכמה" מבאר שהמילה "ראשון" פירושו, שהיום הראשון שייך לימים הבאים אחריו, שהוא ראשון להם. ברם, לאמתו של דבר אז היה יום זה מיוחד במדרגתו, מבלי כל קשר אל שאר הימים; שכן ביום הראשון נברא ה"אור" שנגנו אח"כ לצדיקים לעתיד לבוא, מכיוון שלא היה העולם כדאי להשתמש בו (ראה פסוק ג'), וממילא היה זה יום "אחד" ולא "ראשון", שהיה מיוחד במינו ובמדרגתו...

אעשה לו עזר

"לא טוב היות האדם לבדו" (ב, יח)

הרמב"ן ז"ל (פ"ב יח) כותב דלא סביר שנברא האדם להיות יחיד בעולם ולא יוליד, שהרי כל הנבראים זכר ונקבה מכל בשר- נבראו להקים זרע, וגם העשב והעץ זרעם בהם. אבל יתכן לומר כמו ששנינו הגמ' ברכות (סא.) דו פרצופים נבראו, ונעשו שיהיו בהם טבע מביא באיברי ההולדה מן הזכר לנקבה כח מוליד... והיה הפרצוף השני עזר לראשון בתולדתו. וראה הקב"ה כי טוב שיהיה העזר עומד לנגדו, והוא יראנו, ויפרד ממנו ויתחבר אליו כפי רצונו. וזהו שאמר אעשה לו עזר כנגדו. וטעם "לא טוב", שלא יאמר בו כי טוב בהיותו לבדו, שלא יתקיים כן. במעשה בראשית "הטוב" הוא הקיום. ע"כ.

מצא או מוצא

מצינו במדרש תהלים בפירוש לשון הפסוק במשלי "טובים השנים מן האחד"- ופסוק זה תואם את הכתוב במשלי (יח כב) "מצא אשה מצא טוב", ואילו בקהלת נכתב ההפך (ז כו) "ומוצא אני מר ממות את האשה", ואם כן קיימת לנו סתירה האם מוצא הוא הסתירה לפסוק "טובים השנים וכו'". והמדרש מתרץ: אלא, אם היא אשה טובה אין סוף לטובתה, ואם היא אשה רעה אין סוף לרעתה, הוי (זהו שנאמר): מצא אשה מצא טוב. אתה מוצא עד שלא נבראת האשה כתוב: "לא טוב היות האדם לבדו" ומשנבראת נאמר: "וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד" הוי: "מצא אשה מצא טוב". ע"כ לשון המדרש.

הליכות מלכי

וקראת לשבת ענג

הנה רבותינו ז"ל במסכת פסחים (ק: וקא). "אותם בני אדם שקידשו בבית הכנסת, אמר רב ידי יין לא יצאו, ידי קידוש יצאו. ושמאל אמר אף ידי קידוש לא יצאו" וכו', והתוספות כתבו דאין קידוש אלא במקום סעודה משום שכתוב (ישעיהו נח, יג) וְקָרַאתָ לְשַׁבָּת עֲנָג, שקריאת השבת (שהיא הקידוש) תהיה במקום עונג (הסעודה), לפיכך אם קידש על היין ולא סעד, לא יצא גם ידי חובת קידוש, ואם ירצה אחר כך לאכול, צריך לקדש שוב על היין. ולכן מי ששמע קידוש בבית הכנסת או בבית חבירו, ולא אכל שם, ואחר כך הולך לביתו חייב לקדש שוב על היין ואחר כך יאכל מה שירצה.

והנה מה שאמרו שחייב לסעוד במקום שעושה שם קידוש, אין הכוונה בזה שיעשה סעודה ממש עם פת לחם, אלא די במה שיאכל פת כסנין, כלומר עוגות או עוגיות כשיעור כזית, שיוכל לברך עליהם אחר כך ברכה אחרונה, שגם זה נחשב לסעודה לענין זה. וכן אם שותה רביעית יין, שיוכל אחר כך לברך ברכת מעין שלוש על היין או על מיץ הענבים, גם כן נחשב לו לסעודה, ויוצא ידי חובת קידוש בזה. (שיעור כזית הוא עד כשלשים גרם, ורביעית יין עד כתשעים מ"ל לכל היותר).

אולם בספר חזון עובדיה (הלכות שבת ח"א), כתב מרן שליט"א שהמקילים בזה לאכול ממני המתיקה המוגשים לפנייהם בקידוש שעושים אחר התפילה, יש להם על מה שיסמוכו, כי יש סוברים שאין בזה איסור, מפני שלדעת כמה מהראשונים אין איסור באכילה קודם שמיעת קידוש, אלא בקידוש שבלייל שבת, אבל בקידוש של יום השבת בבוקר, אין בזה איסור, ואף על פי שאין הלכה כדבריהם, מכל מקום יש לצרף לזה את שיטת הפוסקים האומרים שמכיוון שהמקדש טועם מן היין כשיעור, ממילא כשם שהכל יוצאים בברכת הגפן שלו, כמו כן יוצאים בחיוב סעודה על ידו. לכן למעשה, הרוצה לטעום ממה שמגישים בקידושים כגון אלו, יש לו על מה שיסמוך, אולם הצנועים שיש יראת ה' בלבם, מושכים ידיהם מזה, ואינם אוכלים עד שיבואו לביתם לקדש במקום סעודה כדת וכדין. וטוב לכתחילה להודיע למי שעורך קידוש בבית הכנסת, שידאג שיהיה לכל אחד מהאורחים, עוגה או מיץ ענבים כשיעור, בכדי שיוכלו לאכול שם במקום שעשו קידוש.

ולסיכום: אין קידוש אלא במקום סעודה, לפיכך מי ששמע קידוש ולא אכל במקום שבו שמע את הקידוש, לא יצא ידי חובת הקידוש, וכשיבא לביתו צריך לקדש שוב ולאכול במקום שקידש. וסעודה לענין זה נחשבת כל אכילה של עוגות או עוגיות בשיעור כזית, או שתית יין בשיעור רביעית. ובמקום שעושים קידוש ואין שם ממה לאכול עוגות או לשתות יין, המקלים לטעום שם ממני המתיקה המוגשים להם, יש להם על מה שיסמוכו, אבל הצנועים מושכים ידיהם מזה, ואינם אוכלים עד שיבואו לביתם ויקדש ויאכלו כדת.

קומי אורי – סיפור לשבת קודש

מספרים על עשיר קמצן שהיה מקום מגוריו ברופשיץ, והיה מפורסם לכל בקמצנותו. בליל יום הכפורים אחר התפילה, נשארה בבית הכנסת קבוצת אנשים עניים, לקרוא בספר תהלים, ויטייב גם העשיר הקמצן בתוכם. רבי נפתלי מרופשיץ, שהיה אז בבית הכנסת, שלח והפסיק אותו מקריאתו ודרש שיבוא אליו, והוא בא אל הרב. אמר לו הרב, הנה כעת היא שעת חירום, שממשלת פולניה הכריזה מלחמה על אוסטריה, וכידוע שיש לממשלה סוגי צבאות שונים, חיל רגלי, חיל פרשים וחיל הים, מה דעתך על חייל שהוא מחיל פרשים, אבל יודע הוא לשמש כרב חובל באניית קרב, ועשה מעשה שנטש מחנהו, והלך ונכנס לאניית קרב, ונלחם באויב בהצלחה, איזה ציון לשבח צריך לתת לו? ענה העשיר, לא רק שאינו זכאי לצל"ש, אלא ראוי הוא לעונש, ודינו כ"עריק" מן הצבא, כי לא יתכן שיעשה דין לעצמו, ומאחר ששיבצו אותו כחייל מחיל הפרשים, אינו רשאי לנטוש את מחנהו ללא הוראה מפורשת מן המפקדה הצבאית. חזר הרב ושאל, ומה יהיה לדעתך אם היה הדבר להיפך, שאחד מחיל הים שיודע שהוא פרש מומחה, קם ועשה מעשה, ודהר על סוס קרב, ונכנס לתוך מחנה האויב, ורבים חללים הפיל מצבא האויב, מה ציון לשבח צריך לתת לו? ויען העשיר, לדעתי גם חיל כזה נקרא "עריק", וראוי לעונש, מפני שלא עשה כן על פי הוראת מפקדי הצבא. אבל סלח נא לי אדוני הרב, מה שייכות יש בשאלותיך לערב הקדוש הזה, שהוא יום הכפורים. אמר לו הרב, ברצוני להעיר לך לאור תשובתיך, כי אתה "עריק", ועליך ליתן את הדין ביום הנורא הזה. ויען העשיר ויאמר, מה פתאום אני עריק, והלא איני בגיל צבא, ואיזו שייכות יש בכלל שאקרא עריק. ויענהו הרב, דע, כי בשמים ייחדו סוגי צבאות שונים לה' יתברך, כי ה' צבאות שמו קדוש ישראל, יש צבא של תלמידי חכמים, יש צבא של עניים לומדי תהלים, ויש צבא של עשירים נדיבים. והנה שפר חלקך והעניקו לך עושר להחיות לב נדכאים, ואתה לא מבצע את הנדרש ממך, אלא הולך לקרוא תהלים עם העניים, לכן גם אתה נקרא "עריק", מבחינת צבאו של ה' יתברך, כי לא טוב אתה עושה, עליך ללכת לישון על כרים וכסתות של משי וריקמה במנוחה, ובבוקר כאשר תיערך המגבית של בית הכנסת לטובת העניים, או לטובת ישיבה או לטובת שאר לומדי תורה, עליך לתרום בעין יפה כדי שממך יראו וכן יעשו גם האחרים. ועתה קום ולך הביתה לישון במנוחה, ולמחר תשמור את אשר ציויתך לעשות.

למחרת לפני קריאת התורה, פתח הרב במגבית בעבור ישיבה מסוימת, ופנה ישר אל העשיר ההוא, העשיר הרים קולו ואמר, "עשרת אלפים רובל", כל יחידי הקהל נדהמו מן התרומה הגדולה של העשיר, שלא נתפרסם בנדיבותו. ונעשתה התעוררות רבה בין הקהל, וכל אחד מהם תרם בעין יפה, לחיזוק התורה, והיתה השנה ההיא מלאה שפע ישועות ונחמות.

ומובן שכל דברינו הם על עיקר עבודת ה' של כל יהודי שצריכה להיות על פי הדרך בה הוא ממצה יותר את כוחותיו, אבל פשוט הדבר שעל כל יהודי לקבוע לו זמן ללימוד התורה, כדי שידע את דיני התורה, ויהיה לו חלק ישיר בתורת ישראל..

בְּצֵלְ הַחֲכָמָה, בְּצֵלְ הַכֶּסֶף, וְאֵלֶּה יַעֲמֵדוּ עַל הַבְּרָכָה, הַגְּבִירִים הַחֲפָצִים בְּעֵילוּם שָׁם,
יִשְׁלַם ה' פּוֹעֵלָם, וְתִהְיֶה מִשְׁכּוֹרְתָם שְׁלֵמָה מֵאֵת הַבּוֹרָא יִתְבַּרְךָ, ה' 1899